

WOS 2023 TEMAT I: Aktywność obywatelska

KURIER kurierwilenski.lt/2023/10/21/wos-2023-temat-i-aktywnosc-obywatelska

October 21, 2023

Słuchając w każdą środę o godz. 15:10 audycji w Radiu „Znad Wili” oraz czytając artykuły we wtorkowych i czwartkowych wydaniach dziennika „Kurier Wileński” uczniowie poznają 10 bloków tematycznych: „Aktywność obywatelska”, „Unia Europejska”, „Władza”, „Problemy współczesnego świata”, „Prawa Człowieka”, „Naród i Państwo”, „Media”, „Organizacje międzynarodowe”, „Konflikty międzynarodowe” oraz „Globalizacja”. Więcej informacji oraz zasad uczestnictwa można znaleźć na www.efhr.eu oraz platformie projektu wos.efhr.eu.

Państwo istnieje dla dobra i potrzeb obywateli

W każdym demokratycznym państwie kluczową rolę odgrywają zaangażowani obywatele. W społeczeństwie opartym na zasadach wolności instytucje państwowe istnieją przede wszystkim po to, aby służyć społeczeństwu. Wszystkie aspekty życia społecznego powinny podlegać zasadzie, że to nie obywatele są poddanymi państwa, ale państwo istnieje dla dobra i potrzeb obywateli. Dlatego aktywność obywatelska jest nie tylko ważnym elementem w dzisiejszym państwie demokratycznym, ale stanowi wręcz jego istotę.

Aktywność społeczna polega na nieprzymuszonym angażowaniu się jednostek w sprawy o charakterze publicznym oraz na działalności mającej na celu kształtowanie otaczającej nas rzeczywistości. Społeczeństwo państwa, którego obywatele są społecznie aktywni, określa się mianem społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwo obywatelskie opiera się na aktywności jego członków oraz ich zdolności do samoorganizacji bez impulsu czy przymusu ze strony władzy publicznej.

Współpraca obywateli

Podstawą istnienia społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków dotycząca wspólnych potrzeb oraz gotowość do ich zaspokajania. Często jednak pojedyncza osoba nie jest w stanie samodzielnie sprostać tym wyzwaniom, dlatego też członkowie społeczeństwa obywatelskiego często decydują się na współpracę i organizowanie się w ramach partii politycznych, związków zawodowych, czy organizacji pozarządowych. Charakterystyczne dla aktywnych obywateli jest poczucie odpowiedzialności za los społeczeństwa oraz silna motywacja do angażowania się w działania na rzecz jego dobra.

Społeczeństwo obywatelskie działa niezależnie od władzy państwowej, lecz nie musi opierać się na walce z nią (dzieje się tak najczęściej w państwach, w których większość społeczeństwa sprzeciwia się działaniom rządzących). Niemniej jednak, stanowi ono

skuteczny mechanizm kontroli władzy a także uzupełnia działalność instytucji państwa na obszarach, na których jest ona niezadowolająca.

Aktywność obywatelska jest szczególnie widoczna poprzez uczestnictwo w wyborach oraz referendach. W niektórych krajach, takich jak Australia, Singapur, Belgia czy Wenezuela, istnieje tzw. przymus wyborczy, co oznacza, że nieuczestniczenie w wyborach i referendum podlega karze. W krajach, gdzie nie ma przymusu głosowania, frekwencja wyborcza stanowi istotny wskaźnik poziomu zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Jest to wynikiem m.in. braku zaufania społeczeństwa do władzy, co wywodzi się z czasów komunizmu, gdy aktywność polityczna społeczeństwa była zaniedbywana lub represjonowana.

Fundamentalne prawa

Edukowanie społeczeństwa i kształtowanie postaw obywatelskich są kluczowymi wyzwaniami dla młodych demokracji Europy Środkowo-Wschodniej. Wzorcowo funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie pozwala jego członkom na aktywne uczestnictwo w kształtowaniu przestrzeni publicznej oraz polityki państwa, umożliwiając im przejęcie kontroli nad sprawami publicznymi.

Jednymi z najczęstszych i kluczowych form aktywności społecznej są prawo do uczestnictwa w publicznych zgromadzeniach, takich jak manifestacje, pikety i marsze, oraz możliwość organizowania się w różnego rodzaju struktury, takie jak partie polityczne, organizacje pozarządowe, związki zawodowe, fundacje czy stowarzyszenia.

Oba te prawa zostały uznane za fundamentalne w międzynarodowym prawie człowieka poprzez przyjęcie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (1948 r.) oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (1966 r.). Również Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (1950 r.) stanowi istotny dokument prawniczy w kontekście tego zagadnienia.

| Fot. Agata Palińska przy pomocy Canvy

Działanie z uwzględnieniem zasad demokratycznych

Ratyfikacja Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jest wymogiem przystąpienia do Rady Europy, dlatego Polska i Litwa, jako sygnatariusze tego dokumentu, zobowiązały się do respektowania prawa każdego obywatela do swobodnego stowarzyszania się i uczestniczenia w zgromadzeniach, włącznie z prawem do tworzenia związków zawodowych oraz przystępowania do nich w celu ochrony swoich interesów.

Rozwinięte społeczeństwo obywatelskie pełni ważną funkcję nie tylko jako uzupełnienie instytucji państwa, ale także jako narzędzie kontroli nad nimi. Wolne media, prawo do swobodnego dostępu do informacji oraz prawo do organizowania protestów stanowią skuteczne mechanizmy kontroli, które sprawiają, że władza musi działać z uwzględnieniem zasad demokratycznych i nie może unikać odpowiedzialności za ewentualne nadużycia. W krajach autorytarnych i totalitarnych, gdzie władza dąży do utrzymania kontroli nad społeczeństwem, często ogranicza się wolność mediów poprzez cenzurę, co ma na celu blokowanie przekazu sprzecznego z interesem rządzących. W takich krajach manifestacje i protesty uliczne są często zakazane, prowadząc do konfrontacji z siłami bezpieczeństwa w przypadku publicznego wyrażania niezadowolenia. Działalność niezależnych partii politycznych jest ograniczana lub wręcz eliminowana, a w państwach totalitarnych jedyna partia rządząca posiada monopol na władzę.

Konstytucja RL

Na Litwie prawa związane z opisanymi formami aktywności społecznej są zagwarantowane przez Konstytucję Republiki Litewskiej. W Artykule 36 Konstytucji Litwy stwierdza się, że „obywatelom nie można zabronić ani przeszkadzać w uczestnictwie w zgromadzeniach pokojowych. To prawo może być ograniczone jedynie ustawowo i tylko wtedy, gdy ma na celu ochronę państwa lub bezpieczeństwa społeczeństwa, utrzymanie porządku publicznego, ochronę zdrowia publicznego lub moralności, a także prawa i wolności innych osób”.

Warto zrozumieć, że brak udziału w wyborach lub brak wyrażania swojego zdania na kwestie publiczne oznacza, że to inni podejmują decyzje bez naszego udziału. Demokracja opiera się na zasadzie przekazywania władzy w ręce społeczeństwa, a rezygnując z aktywnego uczestnictwa w sprawach dotyczących wspólnoty, de facto oddajemy tę władzę w ręce innych.